

Korruption på svenska är kommunal?

“Frestelsestruktur” är ett begrepp som används av författarna till ESO-rapporten ”Allmän nytta eller egen vinning?”. Hur kommunpolitiker och tjänstemän kan frestas till vänskapstjänster och annat maktmissbruk. De menar att det i första hand tycks vara på lokal nivå som korruption förekommer. I alla fall att det är här som medborgarna tror att korruption existerar. Och bara misstanken är till förfång för demokratin.

Från vänster ses Richard Öhrvall, IFN och Statistiska Centralbyrån, Lars Heikensten, ordförande ESO och Andreas Bergh, IFN och Lunds universitet.

Tänk om Sverige är som Island, varnar forskaren Andreas Bergh och hänvisar till en ESO-rapport om korruption som han är medförfattare till. Island ansågs i princip korruptionsfritt ända till dess att finanskrisen blottade en rad problem och landet föll på Transparency Internationals korruptionsindex. Ett fall som skedde först efter krisen och som gör att Andreas Bergh är kritisk till vad detta index egentligen mäter. Richard Öhrvall, som även han är medförfattare till rapporten, förklarar att öppenhet och transparens i förvaltning och administration är det bästa receptet mot korruption.

I ESO-rapporten skriver forskarna att ”det finns goda skäl att misstänka att internationella index inte riktigt förmår fånga upp all korruption (eller alla former av korruption) som kan förekomma i en utvecklad demokrati som Sverige”. De menar vidare att det finns ”goda skäl att tro att korruption i Sverige huvudsakligen äger rum på lokal nivå”. Detta förklaras till stor del med organisationsförändringar som genomförts under de senaste trettio åren. Förändringar som inneburit att gränserna mellan de tre sfärerna byråkrati/förvaltning, ekonomi/marknad och politik/intresserepresentation blivit mindre tydliga.

Vilken har varit den största utmaningen i detta forskningsprojekt?

– Att man inte kan mäta korruption, svarar Andreas Bergh och fortsätter:

– Inget av det vi ser säger något om underliggande förhållanden. Man kan inte fråga om människor är korrupta och förvänta sig ett ärligt svar. Det gäller istället att ställa indirekta frågor som ”händer det att du erbjuds pengar i utbyte mot ett visst beslut?” Man kan också fråga medborgarna vad de tror.

I studien har korruption definierats bredare än i lagens mening, dvs. inte bara mutor och bedrägeri utan ”maktmissbruk som gynnar en själv och/eller ens närmaste på bekostnad av skattebetalarna”.

Det visar sig att närmare 25 procent av svenskarna tror att politiker är inblandade i korruption och nästan hälften menar att det är vanligt att politiker och tjänstemän missbrukar sin makt/förtroendeställning för att få egna eller fördelar för sina

”Allmän nytta eller egen vinning? En ESO-rapport om korruption på svenska” är skriven av Andreas Bergh, docent i nationalekonomi IFN, Gissur Ó Erlingsson, fil.dr i statsvetenskap och docent vid Linköpings universitet, Mats Sjölin, professor i statsvetenskap, Linnéuniversitetet, och Richard Öhrvall, fil.mag. statsvetenskap IFN.

närmaste. Andra undersökningar redovisar lägre siffror men även dessa visar att svenskar jämfört med övriga nordiska medborgare uppfattar att det förekommer korruption i betydligt större utsträckning. Detta trots att alla nordiska länder ligger i topp på de internationella listorna över korruptionsfrihet.

”Detta är överraskande”, menar forskarna, eftersom det rör sig om länder som vi har mycket gemensamt med rörande traditioner, kultur och institutioner. ”Skillnaden är ett faktum som vi inte finner någon uppenbar förklaring till. Det är från vår horisont anmärkningsvärt att det i det här avseendet tycks finnas något specifikt svenskt även i jämförelse med övriga nordiska länder. Samtidigt ska framhållas att egna erfarenheter av korruption inte är vanligare i Sverige än i de övriga nordiska länderna.”

– Medborgarnas uppfattning är viktig och bör tas på allvar oberoende av hur omfattande korruptionen är, säger Rickard Öhrvall när svenskarnas negativa inställning kommer på tal. De negativa effekterna finns dokumenterade i empiriska studier.

Rapportförfattarna menar att korruption har ”en rad negativa återverkningar på det ekonomiska och politiska systemet”. Detta innebär i första hand att konkurrensen snedvrids, att företagets investeringsvilja minskar och att viljan till entreprenörskap sjunker. Dessutom, anser forskarna, hotar korruption rättsstatens legitimitet, sänker förtroendet för viktiga samhällsinstitutioner och minskar tilltron till marknadsekonomiska processer.

Korruption är också dyrt. I ett hypotetiskt exempel – en jämförelse mellan Island och Sverige där det antas att man i båda länderna har problem med nepotism, vänskapskorruption och förtroendebrott – visas att effekterna av korruption kan betyda minst 0,25 procentenheter lägre årlig ekonomisk tillväxttakt, vilket motsvarar 9 miljarder kronor på årsbasis.

Det är framför allt på kommunal nivå som korruption tycks ingå i den politiska vardagen. ”Kommunerna ansvarar för 75 procent av välfärdstjänsterna” påpekar Andreas Bergh:

– En hypotes är att detta beror på organisatoriska förändringar under de senaste 30 åren.

Faktum är också att korruption förekommer oftare på vissa områden än andra, som till stor del är kommunernas ansvar: I första hand teknisk förvaltning samt plan- och byggfrågor. Inom näringsliv och turism förekommer också korruption. Han pekar på att den kommunala revisionen inte är så kraftfull som den borde vara. De som reviderar står inte sällan allt för nära de som granskas. De kommunala bolagen är dessutom ett ”olyckligt mellanting” mellan ett fungerande bolag och allmännytta. Privatiseringar har dessutom inneburit ökade upphandlingar inom allt fler områden, och upphandling är ett dokumenterat riskområde för korruption. Ytterligare sten på bördan är att Lagen om offentlig upphandling (LOU) är krånglig.

Andreas Bergh och Rickard Öhrvall diskuterar kommunalpolitikens roll och konstaterar att deras ansvar vuxit avsevärt under senare decennier. Samtidigt är få av dessa heltidspolitiker utan förlitar sig på tillgänglig administration. ”De är i ett enormt underläge i förhållande till förvaltningen” konstaterar Andreas Bergh.

Så vad kan makthavarna göra för att säkra ett korruptionsfritt samhälle?

Rapportförfattarna föreslår tre konkreta åtgärder:

- Kreativt användande av informations- och kommunikationsteknik så att medborgarna enklare kan se var deras skattepengar tar vägen. Detta gäller bland annat upphandling. ”Forskningen har visat att öppenhet och *public expenditure tracking* har fungerat i länder som är fattigare och mer korrupta än Sverige. Vi menar att Sverige har mycket lite att förlora på att prova något liknande ...”
- Granska årligen verksamhet och ekonomi i slumpmässigt utvalda kommuner, inklusive kommunala bolag. Granskningen bör även gälla kommunala bolag. ”Arbetet skulle kunna ledas av Ekonomistyrningsverket, Statskontoret eller Riksrevisionen (alternativt av en ny institution).”
- Skapa en mer oberoende kommunal revision bland annat genom att ta fram en redovisningsstandard för kommunal verksamhet. ”Den kommunala revisionen har under lång tid kritiserats för att vara tandlös, och även om det skett skärpningar i regelverket tycks de senaste årens utveckling snarast ha gått åt fel håll”, skriver rapportförfattarna.

Två ofta förekommande påståenden vederläggs i ESO-rapporten: Inget tyder på att storlek på den offentliga sektorn i sig skapar korruptionsproblem, eller att fler kvinnor i politiken skulle minska korruptionen.

Under seminariet då ESO-rapporten presenterades lyssnar (från vänster) Andreas Bergh, IFN och Lars Heikensten, ESO, till Gunnar Stetler, överåklagare, Riksenheten mot korruption.

IFN:s forskningsresultat publiceras i olika kanaler: som working papers publiceras IFN-forskarens arbeten i preliminär form. I regel utkommer de senare i reviderad form i forskningstidskrifter som är externt granskade.

Senaste accepterade artiklar

Sjöholm, Fredrik och Nannan Lundin, “**Foreign Firms and Indigenous Technology Development in China**”, *Asian Development Review*.

Kina hävdar ofta att utländska företag inte tillräckligt bidrar till landets teknologiska utveckling. Då bortser man från att utländska företag kan påverka forskning exempelvis genom ökad konkurrens. Forskarna i denna studie finner att utländska företag ökar konkurrens och produktivitet i Kina, men finner inga belägg för att utländska företag påverkar forskning och utveckling i kinesiska företag.

Persson, Mikael, Maria Solevid och Richard Öhrvall, “**Voter Turnout and Political Equality: Testing the ‘Law of Dispersion’ in a Swedish Natural Experiment**”, *Politics*.

I denna artikel jämför författarna valet till landstingsfullmäktige i Västra Götaland 2010 och det påföljande omvalet 2011 och kommer fram till att det lägre valdeltagandet i omvalet även innebar ett betydligt mer ojämnt valdeltagande.

Hjertstrand, Per och James L. Swofford, “**Are the Choices of People Stochastically Rational? A Stochastic Test of the Number of Revealed Preference Violations**”, *Empirical Economics*.

För att undersöka om observerad data om individers konsumtionsval stämmer överens med ekonomisk teori används ofta metoder som inte tar hänsyn till exempelvis mätfel. Författarna till denna studie utvecklar en statistisk procedur för att testa om data som innehåller mätfel eller andra slumpmässiga element stämmer överens med ekonomisk teori.

David Seim är ny affilierad forskare till IFN. Hans disputation vid Stockholms universitet är planerad till maj. Därefter tillträder han en tjänst som Assistant Professor vid Department of Economics, University of Toronto. David Seim forskar främst om offentlig ekonomi, med fokus på hur skattesystem och socialförsäkringar påverkar individers beteende.

Petra Persson är affilierad till IFN och disputerade i mars månad i nationalekonomi vid Columbia University. Som andra svensk någonsin har hon valts att delta i The Review of Economic Studies Tour, där världens sju mest lovande doktorander inom nationalekonomi och finans presenterar sin forskning. I augusti flyttar hon till Kalifornien och Stanford University.

Du har utsetts till Assistant Professor vid Stanford? Hur gick det till när du fick denna tjänst?
Det finns numera en världsomspännande marknad för akademiskt arbete: alla universitet utanomser tjänster på hösten varje år och doktorander över hela världen bjuds in att söka. Stanford intervjuade mig i flera omgångar och slutligen bjöds jag in till universitetet för att presentera min forskning på ett seminarium och för att träffa institutionens alla professorer.

Vad är det du ska forska om vid Stanford?

Jag forskar inom offentlig- och utvecklingsekonomi. I en nyligen genomförd studie analyserar jag hur ekonomiska incitament påverkar beslut om matchning och äktenskap i Sverige. Nu undersöker jag allt från hur sociala skyddsnät i utvecklingsländer ska utformas till hur sociala nätverk inom det kinesiska kommunistpartiet påverkar provinsiala partisekreterares beteende.

Du är affilierad till IFN. Vad innebär detta för din forskning?

Även om jag arbetar i USA vill jag gärna delta i den akademiska och politiska debatten i Sverige. IFN är för mig en viktig bro till den svenska akademiska världen. Andra kontaktpunkter i Sverige är de många organisationer som har finansierat mitt arbete – Kungliga Svenska Vetenskapsakademien, Hans Werthén Fonden samt Erik och Göran Ennerfelts Fond.

- Den 22 mars talade Magnus Henrekson inför International Chamber of Commerce, ICC:s skattegrupp om bl.a. beskattning av personaloptioner. Mötet anordnades i Stockholm.
- Den 9 april var temat ett annat på en konferens som anordnades av Business Sweden och som avslutades med att årets Stora Exportpris delades ut. "Hur blir svenska entreprenörer globala?" var ämnet för ett samtal mellan Magnus Henrekson, och Hjalmar Winbladh, vd Wrapp.

Magnus Henrekson diskuterar skatter inför ICC:s skattegrupp.

Frédéric Delmar som är affilierad till IFN, föreläste den 10 april hos Esbri inom ramen för Estrad – öppna föreläsningar om entreprenörskap, innovation och småföretagande. Ämnet var "Varför tillväxt är farligt?". Han förklarade att företag som växer riskerar att slås ut, men givet att de överlever tillväxtfasen så är sannolikheten större att dessa företag, jämfört med andra liknande företag, överleva på sikt.

Frédéric Delmar under ett öppet seminarium arrangerat av esbri.

Den 18 mars presenterades antologin "Ett konkurrenskraftigt EU till rätt pris - Europaperspektiv 2013" i Malmö och en paneldebatt arrangerades. Thomas Tangerås, IFN, deltog i debatten. Han är en av författarna och har tillsammans med Pär Holmberg, IFN, skrivit kapitlet "En gemensam elmarknad stärker EU:s konkurrenskraft".

I Malmö presenterade Thomas Tangerås boken om EU:s konkurrenskraft.

Therese Nilsson deltog 8–10 mars, tillsammans med Niclas Berggren och Andreas Bergh, i en konferens arrangerad av Public Choice Society i New Orleans, USA. I bilden presenterar Therese Nilsson uppsatsen "Globalization and the Transmission of Social Values: The Case of Tolerance", som hon skrivit tillsammans med Niclas Berggren.

Henrik Jordahl deltog den 26 mars i en paneldebatt om hur upphandlingsförfarandet inom bl.a. vård och omsorg kan bli bättre. Paneldeltagare var även Anna Johansson, kommunalråd och ordförande för socialdemokraterna i Göteborg, m.fl. Programmet arrangerades av SNS i Göteborg.

Nyhetsbrev:

"Nyheter från IFN" utkommer åtta gånger per år. Dessutom publiceras "Ny ekonomisk forskning" två till tre gånger årligen.

Nyhetsbrev